

**UJEDINJENE
NACIJE**

Međunarodni rezidualni mehanizam
za krivične sudove

Predmet br. MICT-13-46-ES.1

Datum: 6. juli 2026.

Original: engleski

PREDSJEDNICA MEHANIZMA

Rješava: sudija Graciela Gatti Santana, predsjednica

Sekretar: g. Abubacarr M. Tambadou

Odluka od: 6. jula 2026.

TUŽILAC

protiv

RADISLAVA KRSTIĆA

JAVNO REDIGOVANO

**ODLUKA PO MOLBI ZA PRIJEVREMENO PUŠTANJE NA
SLOBODU RADISLAVA KRSTIĆA**

Zastupnik g. Radislava Krstića:

g. Vladimir Petrović

Republika Estonija

1. Ja, Graciela Gatti Santana, predsjednica Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (dalje u tekstu: predsjednica, odnosno Mehanizam), rješavam po obavještenju Republike Estonije (dalje u tekstu: Estonija), u spis zavedenom 29. januara 2026., kojim se Mehanizam obavještava da je, prema estonskom zakonu, g. Radislav Krstić (dalje u tekstu: Krstić) ispunio uslove za razmatranje uslovnog puštanja na slobodu (dalje u tekstu: Molba).¹

I. KONTEKST

2. Dana 2. decembra 1998., Krstić je uhapšen u Bosni i Hercegovini i narednog dana prebačen na Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (dalje u tekstu: MKSJ).²

3. Dana 2. avgusta 2001., Pretresno vijeće I MKSJ-a (dalje u tekstu: Pretresno vijeće) proglasilo je Krstića krivim za genocid, progon kao zločin protiv čovječnosti i ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja.³ Pretresno vijeće izreklo je Krstiću kaznu zatvora u trajanju od 46 godina.⁴

4. Dana 19. aprila 2004., Žalbeno vijeće MKSJ-a (dalje u tekstu: Žalbeno vijeće): (i) poništilo je Krstićevu osuđujuću presudu za počinjenje genocida i djelimično poništilo osuđujuću presudu za ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja i umjesto toga ga proglasilo krivim za pomaganje i podržavanje tih krivičnih djela; (ii) riješilo da je Pretresno vijeće pogriješilo time što nije dopustilo osude Krstića za učestvovanje u istrebljivanju i progonu u vezi s dvije tačke Optužnice, ali je zaključilo da je odgovoran za pomaganje i podržavanje istrebljivanja i progona kao zločina protiv čovječnosti; (iii) potvrdilo preostale osuđujuće presude za počinjenje progona kao zločina protiv čovječnosti i ubistva kao kršenja zakona i običaja ratovanja; i (iv) smanjilo mu kaznu na 35 godina zatvora.⁵

5. Dana 20. decembra 2004., Krstić je prebačen u Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske (dalje u tekstu: Ujedinjeno Kraljevstvo) na izdržavanje ostatka kazne.⁶ Zatim je prebačen u Pritvorsku jedinicu Ujedinjenih nacija (dalje u tekstu: PJUN) u Haagu na privremenoj

¹ Obavještenje u vezi s pokretanjem procedure za uslovno prijevremeno puštanje na slobodu – Radislav Krstić, 29. januar 2026. (povjerljivo).

² *Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-T, Presuda, 2. avgust 2001. (dalje u tekstu: Prvostepena presuda), par. 718.

³ Prvostepena presuda, par. 687-688, 719, 727.

⁴ Prvostepena presuda, par. 727.

⁵ *V. Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-A, Presuda, 19. april 2004. (dalje u tekstu: Drugostepena presuda), str. 87.

⁶ Saopštenje za javnost, Radislav Krstić prebačen u Veliku Britaniju na izdržavanje zatvorske kazne, 20. decembar 2004., [Radislav Krstić prebačen u Veliku Britaniju na izdržavanje zatvorske kazne | Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju](#); *Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-ES, Nalog kojim se određuje država u kojoj će Radislav Krstić izdržavati zatvorsku kaznu, 11. novembar 2004., str. 2-3.

osnovi⁷ prije prebacivanja u Republiku Poljsku (dalje u tekstu: Poljska),⁸ a potom nazad u PJUN na privremenoj osnovi.⁹ Trenutno izdržava kaznu u Estoniji.¹⁰

6. Krstiću je do sada četiri puta odbijeno prijevremeno puštanje na slobodu. Dana 13. decembra 2016. i 10. septembra 2019., Krstiću je odbijeno prijevremeno puštanje na slobodu zato što nije izdržao dvije trećine kazne i zato što nisu postojale uvjerljive ni izuzetne okolnosti koje bi opravdale njegovo puštanje na slobodu prije nego što izdrži minimalno potreban broj godina.¹¹ Dana 15. novembra 2022. i 3. februara 2025., odbila sam Krstićeve direktne molbe za prijevremeno puštanje na slobodu, između ostalog, zbog izuzetne težine njegovih zločina i zato što nije u dovoljnoj mjeri pokazao da se rehabilitovao.¹²

II. MOLBA

7. Dana 29. januara 2026., vlasti Estonije poslale su dopis kojim se Mehanizam obavještava da je, prema estonskom zakonu, Krstić 3. decembra 2025. stekao uslove za razmatranje uslovnog puštanja iz zatvora.¹³

8. Dana 2. februara 2026., od estonskih vlasti sam tražila informacije navedene u paragrafima 10(a) do 10(c) važećeg Uputstva.¹⁴

9. Dana 23. februara 2026., primila sam tražene informacije od estonskih vlasti.¹⁵

10. Dana 4. i 5. marta 2026., poslala sam dopise na adrese devet udruženja žrtava u vezi sa zločinima za koje je osuđen Krstić, kojim ih pozivam da, ukoliko to žele, podijele svoja mišljenja u

⁷ *Tužilac protiv Radislava Krstića*, predmet br. IT-98-33-ES, Odluka po molbi Radislava Krstića za transfer, 4. oktobar 2011. (povjerljivo i *ex parte*), par. 66.

⁸ Nalog kojim se određuje država u kojoj će Radislav Krstić izdržavati ostatak kazne, 19. juli 2013. (povjerljivo), str. 1-3.

⁹ Nalog za prebacivanje Radislava Krstića u Pritvorsku jedinicu Ujedinjenih nacija na privremenoj osnovi, 27. oktobar 2023., str. 1-3.

¹⁰ Nalog kojim se određuje država u kojoj će Radislav Krstić izdržavati ostatak kazne, 11. mart 2024., str. 3. Dana 16. marta 2026., obaviještena sam da je Krstić, zajedno s drugim osuđenim osobama u nadležnosti Mehanizma, prebačen u novi zatvor u Estoniji. V. *Note verbale* Ambasade Estonije upućen Mehanizmu od 16. marta 2026. (dalje u tekstu: *Note verbale* Estonije od 16. marta 2026.).

¹¹ Odluka predsjednika u vezi s prijevremenim puštanjem na slobodu Radislava Krstića, 13. decembar 2016. (javno redigovano), par. 39-40; Odluka u vezi s prijevremenim puštanjem na slobodu Radislava Krstića, 10. septembar 2019. (javno redigovano), par. 39, 41.

¹² Odluka po molbi za prijevremeno puštanje na slobodu Radislava Krstića, 15. novembar 2022. (povjerljivo) (dalje u tekstu: Odluka od 15. novembra 2022.), par. 93-94; Odluka po molbi za prijevremeno puštanje na slobodu Radislava Krstića, 3. februar 2025. (javno redigovano) (dalje u tekstu: Odluka od 3. februara 2025.), par. 75-76.

¹³ Molba, paginacija Sekretarijata Mehanizma, (dalje u tekstu: Sekretarijat) 528.

¹⁴ Dopis predsjednice upućen ambasadoru Estonije u Kraljevini Nizozemskoj od 2. februara 2026. (povjerljivo), str. 1-2. V. Uputstvo za rad prilikom rješavanja po molbama za pomilovanje, ublažavanje kazne i prijevremeno puštanje na slobodu osoba koje su osudili MKSR, MKSJ ili Mehanizam, MICT/3/Rev.4, 1. juli 2024. (dalje u tekstu: Uputstvo).

¹⁵ *Note verbale* Ambasade Estonije upućen Mehanizmu od 18. februara 2026. (dalje u tekstu: *Note verbale* Estonije).

vezi s Molbom. Primila sam odgovore od Udruženja građana “Žene Srebrenice”,¹⁶ Udruženja “Žena - žrtva rata” Sarajevo,¹⁷ Udruženja Pokret “Majke enklave Srebrenica i Žepa”,¹⁸ Udruženja žrtava i svjedoka genocida¹⁹ i Udruženja “Žene Podrinja” - Bratunac;²⁰

11. Dana 26. marta 2026., nakon što je zaprimljeni materijal preveden, od sekretara Mehanizma (dalje u tekstu: sekretar) sam zatražila da g. Krstiću prenese, u skladu s paragrafom 12 Uputstva, materijal prikupljen u kontekstu Molbe na jeziku koji on razumije.²¹ Od sekretara sam također zatražila da provjeri s Krstićem da li, u slučaju prijevremenog puštanja na slobodu, namjerava da živi u Republici Srbiji (dalje u tekstu: Srbija), kao što je ranije naveo.²²

12. Dana 22. aprila 2026., Krstić je dostavio podnesak u vezi s materijalom koji mu je prosljeđen u odnosu na Molbu.²³ Također je potvrdio da će, ako bude prijevremeno pušten na slobodu, živjeti u [REDIGOVANO], u Srbiji, sa [REDIGOVANO] i da će “bez pogovora” poštovati sve uslove.²⁴

13. Budući da nijedan sudija koji je izrekao kaznu Krstiću nije sudija Mehanizma, konsultovala sam se sa sudijom Seonom Ki Parkom i sudijom Ivom Nelsonom de Caires Batista Rosom, u skladu s pravilom 150 Pravilnika o postupku i dokazima Mehanizma (dalje u tekstu: Pravilnik) i paragrafom 16 Uputstva.

III. MJERODAVNO PRAVO

14. Prema članu 25(2) Statuta Mehanizma (dalje u tekstu: Statut), Mehanizam nadgleda izvršenje kazni koje je izrekao Međunarodni krivični sud za Ruandu (dalje u tekstu: MKSR), MKSJ ili Mehanizam, uključujući i provođenje sporazuma o izvršenju kazni koje su Ujedinjene nacije sklopile s državama članicama.

¹⁶ E-mail poruka Udruženja građana “Žene Srebrenice”, 7. mart 2026. (dalje u tekstu: e-mail poruka Udruženja “Žene Srebrenice”).

¹⁷ Dopis Udruženja “Žena - žrtva rata - Sarajevo”, 13. mart 2026. (dalje u tekstu: Dopis Udruženja “Žena – žrtva rata”).

¹⁸ Dopis Udruženja Pokret “Majke enklave Srebrenica i Žepa”, 16. mart 2026. (dalje u tekstu: Dopis udruženja “Majke enklave Srebrenica i Žepa”).

¹⁹ Dopis Udruženja žrtava i svjedoka genocida, 16. mart 2026. (dalje u tekstu: Dopis Udruženja žrtava i svjedoka genocida).

²⁰ Dopis Udruženja “Žene Podrinja - Bratunac”, 16. mart 2026. (dalje u tekstu: Dopis Udruženja “Žene Podrinja - Bratunac”).

²¹ Interni memorandum predsjednice upućen sekretaru, 26. mart 2026. (povjerljivo) (dalje u tekstu: Memorandum od 26. marta 2026.) par. 1. Materijal je dostavljen Krstiću 8. aprila 2026.

²² Memorandum od 26. mart 2026., par. 2. V. Molba za prijevremeno puštanje na slobodu, 19. januar 2024. par. 22, 31.

²³ Podnesak Krstićeve odbrane, 22. april 2026. (povjerljivo i *ex parte*) (dalje u tekstu: Komentari).

²⁴ Komentari, par. 12.

15. Na osnovu člana 26 Statuta, pomilovanje ili ublažavanje kazne moguće je samo ako predsjednik Mehanizma tako odluči na temelju interesa pravde i opštih pravnih načela. Iako se u članu 26 Statuta, kao i u odgovarajućim odredbama statuta MKSR-a i MKSJ-a prije njega, konkretno ne pominju zahtjevi za prijevremeno puštanje na slobodu osuđenih osoba, Pravilnik odražava ovlaštenje predsjednika da rješava po takvim zahtjevima, što je također u skladu s ustaljenom praksom MKSR-a, MKSJ-a i Mehanizma.

16. Pravilo 149 Pravilnika predviđa da će, ako prema zakonima države u kojoj izdržava kaznu zatvora osuđenik ispunjava uslove za pomilovanje, ublažavanje kazne ili prijevremeno puštanje na slobodu, ta država, u skladu s članom 26 Statuta, o ispunjavanju tih uslova obavijestiti Mehanizam.

17. Pravilo 150 Pravilnika predviđa da predsjednik, nakon takvog obavještenja, odlučuje, poslije savjetovanja sa: (i) sudijama vijeća koje je izreklo kaznu i koje su još uvijek sudije Mehanizma; ili (ii) s najmanje dvoje drugih sudija ako nijedan od sudija koji su izrekli kaznu nije sudija Mehanizma, da li je primjereno osuđenog pomilovati, ublažiti mu kaznu ili prijevremeno ga pustiti na slobodu.

18. Opšti standardi za odobravanje prijevremenog puštanja na slobodu navedeni su u pravilu 151 Pravilnika, koje predviđa da predsjednik prilikom utvrđivanja da li je primjereno osuđenog pomilovati, ublažiti mu kaznu ili ga prijevremeno pustiti na slobodu uzima u obzir, između ostalog, težinu krivičnog djela ili krivičnih djela za koje je zatvorenik osuđen, postupak prema zatvorenicima u sličnoj situaciji, uolikoj mjeri je zatvorenik pokazao da se rehabilitovao, kao i eventualnu značajnu saradnju zatvorenika s Tužilaštvom (dalje u tekstu: Tužilaštvo).

19. Paragraf 10 Uputstva ukazuje na to da predsjednik može, direktno ili posredstvom Sekretarijata, prikupiti informacije koje smatra relevantnim za utvrđivanje da li je pomilovanje, ublažavanje kazne ili prijevremeno puštanje na slobodu primjereno. Paragraf 12 Uputstva predviđa da predsjednik može, nakon što su primljene sve informacije, proslijediti relevantne informacije direktno ili posredstvom Sekretarijata osuđenoj osobi na jeziku koji razumije. Paragraf 13 Uputstva kaže da osuđena osoba zatim ima na raspolaganju 14 dana da pregleda informacije, nakon čega može dostaviti pismeni podnesak kao odgovor.

20. U paragrafu 19 Uputstva konkretno se navodi da predsjednik utvrđuje na osnovu interesa pravde i opštih pravnih načela, uzimajući u obzir kriterijume predviđene u pravilu 151 Pravilnika, kao i sve druge informacije i stavove sudija konsultovanih u skladu s pravilom 150 Pravilnika, da li se pomilovanje, ublažavanje kazne ili prijevremeno puštanje na slobodu treba odobriti.

21. U članu 8 Sporazuma između Estonije i Ujedinjenih nacija o sprovođenju kazni,²⁵ koji se odnosi, *mutatis mutandis*, na Mehanizam,²⁶ navodi se da će, ako je osuđenik ispunio uslove za prijevremeno puštanje na slobodu prema estonskom zakonu, predsjednik dostaviti svoje mišljenje o tome da li je to prijevremeno puštanje na slobodu primjereno, te da će Estonija razmotriti ovo mišljenje i odgovoriti predsjedniku prije nego što donese odluku po tom pitanju.

IV. ANALIZA

A. Preliminarna pitanja

22. Podsjećam da sam 3. februara 2025. odbila posljednju Krstićevu molbu za prijevremeno puštanje na slobodu nakon pažljive i detaljne ocjene njegove argumentacije i detaljnih informacija primljenih iz više izvora, uključujući i informacije prikupljene za Odluku od 15. novembra 2022. Te informacije uključivale su: (i) obavještenje ministra pravde Srbije da nema prepreka za boravak Krstića u Srbiji, da su nadležne vlasti Srbije spremne da nadgledaju poštovanje svih uslova koje Mehanizam odredi u slučaju prijevremenog puštanja Krstića na slobodu i da će s tim u vezi pružiti potrebne garancije;²⁷ (ii) komentare Tužilaštva i druge informacije u vezi s potencijalnim prievremenim puštanjem Krstića na slobodu²⁸ i s tim povezanim Krstićevim argumentima;²⁹ (iii) informacije Službe Mehanizma za podršku i zaštitu svjedoka (dalje u tekstu: WISP) o svjedocima koji su svjedočili ili pružili dokaze protiv Krstića tokom njegovog suđenja;³⁰ i (iv) kompilacije izvještaja iz sredstava javnog informisanja u vezi s Krstićem, uključujući i reakcije u javnosti na njegovu Ličnu izjavu iz 2024.³¹ Nemam naznaka da je došlo do značajnih promjena koje bi

²⁵ Sporazum između vlade Republike Estonije i Ujedinjenih nacija o sprovođenju kazni Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, 11. februar 2008.

²⁶ Rezolucija Savjeta bezbjednosti 1966 (2010), 22. decembar 2010., par. 4.

²⁷ *Note verbale* Ambasade Srbije u Nizozemskoj, 25. maj 2022., kojim se prenosi Dopis Ministra Pravde Srbije upućen tadašnjem predsjedniku, 24. maj 2022.

²⁸ Odgovor Tužilaštva na Molbu Radislava Krstića za prijevremeno puštanje na slobodu, 24. januar 2024.; Podnesak Tužilaštva u vezi s Podneskom Krstićeve odbrane u prilog prievremenom puštanju na slobodu, 3. juli 2024. (povjerljivo); Odgovor Tužilaštva na Podnesak Krstićeve odbrane od 12. jula 2024., 19. juli 2024. (povjerljivo); Zahtjev Tužilaštva za odobrenje da podnese dupliku i Duplika na Krstićevu repliku od 4. avgusta 2024., 6. avgust 2024. (povjerljivo).

²⁹ Replika Krstićeve odbrane na Odgovor Tužilaštva na Molbu za prijevremeno puštanje na slobodu, 29. januar 2024. (povjerljivo s povjerljivim i *ex parte* dodatkom); Podnesak Krstićeve odbrane, 12. juli 2024. (povjerljivo); Replika Krstićeve odbrane, 4. avgust 2024. (povjerljivo).

³⁰ Interni memorandum sekretara upućen predsjednici, 4. avgust 2022. (strogo povjerljivo) kojim se prosljeđuje Interni memorandum šefa WISP-a upućen sekretaru, 4. avgust 2022. (strogo povjerljivo) (dalje u tekstu: Memorandum WISP-a), par. 3-5.

³¹ Interni memorandum sekretara predsjednici od 13. jula 2022. (povjerljivo), kojim se prosljeđuje Interni memorandum službenika zaduženog za ogranak u Haagu, Služba za odnose s javnošću, upućen sekretaru od 13. jula 2022. (povjerljivo). Podnesak Krstićeve odbrane, 20. novembar 2024. V. Podnesak Krstićeve odbrane, 11. novembar 2024., Dodatak (dalje u tekstu: Lična izjava iz 2024.).

zahtijevale ažuriranje ovih informacija, te sam odlučila da se oslonim na njih u onoj mjeri u kojoj su i dalje relevantne.

23. Nakon Odluke od 3. februara 2025., Krstić je iz PJUN-a prebačen u Estoniju na izdržavanje ostatka kazne.³² U tim okolnostima, smatrala sam primjerenim da od estonskih vlasti prikupim informacije navedene u paragrafima 10(a) do 10(c) Uputstva. Također sam smatrala primjerenim da tražim mišljenja relevantnih udruženja žrtava, s obzirom na to da su prije donošenja Odluke od 15. novembra 2022. samo dva udruženja dostavila svoja mišljenja.

B. Opšti standardi za odobravanje prijevremenog puštanja na slobodu

24. Prema jurisprudenciji Mehanizma, osuđeno lice koje je izdržalo dvije trećine kazne samo ispunjava uslove za razmatranje molbe za prijevremeno puštanje na slobodu, ali ne stiče i pravo na takvo puštanje.³³ Stoga je u tom kontekstu neophodno da prilikom odlučivanja o tome da li je prijevremeno puštanje na slobodu primjereno, analiziram i razmotrim trenutne okolnosti u vezi s osuđenim licem, uzimajući u obzir spisak nekih, ali ne i svih faktora navedenih u pravilu 151 Pravilnika.³⁴ Vrijeme koje je proteklo ne može samo po sebi predstavljati dovoljan osnov za prijevremeno puštanje na slobodu.³⁵

1. Težina zločina, postupanje prema zatvorenicima u sličnoj situaciji i značajna saradnja s Tužilaštvom

25. Budući da nije došlo do promjena u odnosu na moju prethodnu detaljnu ocjenu Krstićevog ispunjavanja uslova za prijevremeno puštanje na slobodu i težinu njegovih zločina, još jednom potvrđujem svoje ranije zaključke: (i) da je Krstić ispunio uslove za podnošenje molbe za prijevremeno puštanje na slobodu kada je dosegao prag od dvije trećine izdržane kazne 28. marta 2022.;³⁶ i (ii) da nema sumnje da su njegovi zločini izuzetno teški.³⁷ S obzirom na to da nisam

³² V. gore par. 5.

³³ *Tužilac protiv Milana Martića*, predmet br. MICT-14-82-ES, Odluka po molbi za prepravno puštanje na slobodu Milana Martića, 4. februar 2026. (javno, redigovano) (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Martić*), par 32; *Tužilac protiv Alfreda Museme*, predmet br. MICT-12-15-ES.1, Odluka po molbi za prijevremeno puštanje na slobodu Alfreda Museme, 12. januar 2026., (javno redigovano), (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Musema*), par. 28; *Tužilac protiv Stanislava Galića*, predmet br. MICT-14-83-ES, Odluka o prijevremenom puštanju na slobodu Stanislava Galića, 26. juni 2019. (javno redigovano), par. 24.

³⁴ Odluka u predmetu *Martić*, par. 32; Odluka u predmetu *Musema*, par. 28; Odluka od 15. novembra 2022., par 32.

³⁵ Odluka u predmetu *Martić*, par. 32; Odluka u predmetu *Musema*, par. 28; *Tužilac protiv Brune Stojića*, predmet br. MICT-17-112-ES.3, Odluka po molbi za prijevremeno puštanje na slobodu Brune Stojića, 17. januar 2024. (javno redigovano), par. 100.

³⁶ Odluka od 15. novembra 2022., par. 29. V. Odluka od 3. februara 2025., par. 28.

³⁷ Odluka od 15. novembra 2022., par. 35-41. V. Odluka od 3. februara 2025., par. 28.

primila nijednu novu informaciju koja bi ukazivala na suprotno, Krstić nije značajno sarađivao s Tužilaštvom.³⁸

2. U kojoj mjeri je pokazana rehabilitacija

26. Odluku o tome da li treba odobriti molbu za prijevremeno puštanje na slobodu predsjednik donosi na temelju interesa pravde i opštih pravnih načela, uzimajući u obzir, između ostalog, kriterijume koji se konkretno navode u pravilu 151 Pravilnika.³⁹ Zatvorenikovo pokazivanje rehabilitacije samo je jedan pokazatelj koji treba razmotriti prilikom donošenja odluke po takvoj molbi.⁴⁰

27. Prihvaćeno je nekoliko pozitivnih pokazatelja rehabilitacije osoba koje su osudili MKSR, MKSJ ili Mehanizam koji uključuju: (i) prihvatanje odgovornosti za zločine za koje je osoba osuđena ili za postupke koji su omogućili počinjenje tih zločina; (ii) znakove kritičkog razmišljanja osobe o svojim zločinima; (iii) javne ili privatne izraze istinskog kajanja ili žaljenja; (iv) radnje preduzete u cilju njegovanja pomirenja ili traženja oprosta; (v) dokaze da osuđena osoba ima pozitivan stav prema osobama drugih nacionalnosti, s obzirom na diskriminatoran motiv za neke od zločina; (vi) učestvovanje u programima rehabilitacije u zatvoru; (vii) mentalno zdravstveno stanje osobe; i (viii) pozitivnu ocjenu izgleda za uspješnu reintegraciju osuđene osobe u društvo.⁴¹ Ovo je spisak nekih, ali ne i svih faktora i od osuđenih osoba se ne očekuje da zadovolje sve ove pokazatelje kako bi pokazale rehabilitaciju.⁴²

28. Na osuđenim osobama je da pokažu da je ostvaren dovoljan napredak u rehabilitaciji i da bi odobravanje puštanja na slobodu prije nego što je kazna izdržana u cijelosti predstavljalo razumno vršenje predsjednikovog diskrecionog ovlaštenja.⁴³ S obzirom na to da genocid, zločini protiv čovječnosti i ratni zločini spadaju u najteže zločine poznate ljudskom rodu, nije primjereno gledati na rehabilitaciju izvršilaca tih zločina kao na rehabilitaciju izvršilaca takozvanih običnih domaćih krivičnih djela kojima je presuđeno na nacionalnom nivou.⁴⁴

29. Što se tiče mjere u kojoj je Krstić pokazao rehabilitaciju, smatram da su *Note verbale* Estonije, Komentari i Lična izjava iz 2024. najvažniji dokazni materijal koji mi je predložen.

³⁸ Odluka od 3. februara 2025., par. 62.

³⁹ V. gore par. 15, **Error! Reference source not found.**0.

⁴⁰ V. gore par. 15.

⁴¹ Odluka u predmetu *Martić*, par. 46; Odluka u predmetu *Musema*, par. 42; *Tužilac protiv Miroslava Bralo*, predmet br. MICT-14-78-ES, Odluka u vezi s prijevremenim puštanjem Miroslava Bralo na slobodu, 31. decembar 2019. (javno redigovano) (dalje u tekstu: Odluka u predmetu *Bralo*), par. 39 i reference koje se tamo navode.

⁴² Odluka u predmetu *Martić*, par. 46; Odluka u predmetu *Musema*, par. 42; Odluka u predmetu *Bralo*, par. 39.

⁴³ Odluka u predmetu *Martić*, par. 47; Odluka u predmetu *Musema*, par. 43; Odluka u predmetu *Bralo*, par. 39.

⁴⁴ Odluka u predmetu *Martić*, par. 47; Odluka u predmetu *Musema*, par. 43; Odluka u predmetu *Bralo*, par. 38.

(a) Vladanje u zatvoru

30. Dobro vladanje u zatvoru je apsolutni minimum koji se očekuje od osuđene osobe za vrijeme izdržavanja kazne.⁴⁵ Po mom mišljenju, takvo dobro vladanje ne može samo po sebi pokazati rehabilitaciju osobe osuđene za neke od najgusnijih međunarodnih zločina.⁴⁶

31. Estonske vlasti navode da je Krstićevo vladanje u zatvoru dobro i da poštuje utvrđenu proceduru.⁴⁷ Što se tiče aktivnosti, pored svakodnevne jednosatne šetnje, dozvoljen mu je boravak u prostoriji izvan odjeljenja da se bavi slikanjem jer nije želio da učestvuje u umjetničkoj grupi s drugim zatvorenicima zbog poteškoća u kretanju i [REDIGOVANO].⁴⁸

32. U odgovoru, Krstić ukazuje na zaključak estonskih vlasti da on postupi u skladu sa svim zatvorskim pravilima.⁴⁹

33. Podsjećam da je Krstićevo vladanje u zatvoru dosljedno dobro.⁵⁰ Informacije koje su mi predložene potvrđuju da je Krstićevo vladanje u zatvoru i dalje dobro i kao takvo zaslužuje pozitivnu težinu u razmatranju njegove rehabilitacije.

(b) Prihvatanje odgovornosti, znakovi kritičkog razmišljanja i izražavanje istinskog kajanja ili žaljenja

34. U jurisprudenciji Mehanizma prihvaćeno je sljedeće: (i) iako prihvatanje odgovornosti osuđenog lica za počinjene zločine nije pravni uslov za pokazivanje rehabilitacije i nije preduslov za prijevremeno puštanje na slobodu, ono je ipak važan faktor u ocjeni stepena rehabilitacije osuđene osobe; i (ii) djelimično prihvatanje odgovornosti za zločine od strane osuđene osobe zaslužuje da mu se prida pozitivna težina, ali svaka primjetna razlika između uloge koju osuđena osoba sama sebi pripisuje i uloge koju je zapravo imala može navesti na zaključak da nije dovoljno kritički razmišljala o svojim zločinima.⁵¹

⁴⁵ Odluka u predmetu *Martić*, par. 49; Odluka u predmetu *Musema*, par. 45; Odluka od 15. novembra 2025., par. 49.

⁴⁶ Odluka u predmetu *Martić*, par. 49; Odluka u predmetu *Musema*, par. 45; Odluka u predmetu *Bralo*, par. 38.

⁴⁷ *Note verbale* Estonije, str. 1.

⁴⁸ *Note verbale* Estonije, str. 2.

⁴⁹ Komentari, par. 11.

⁵⁰ Odluka od 15. novembra 2022., par. 53, 55 (u vezi s njegovim boravkom u zatvoru u Poljskoj); Odluka od 3. februara 2025., par 34, 36 (u vezi s njegovim drugim privremenim boravkom u PJUN-u).

⁵¹ Odluka u predmetu *Martić*, par. 52; Odluka u predmetu *Musema*, par. 50; *Tužilac protiv Vlastimira Đorđevića*, predmet br. MICT-14-76-ES, Odluka po molbama za prevremeno puštanje na slobodu Vlastimira Đorđevića, 30. novembar 2021. (javno redigovano), par. 70.

35. Pored toga, po mom mišljenju, izjavu koja je data ili na koju se upućuje u prilog molbi za prijevremeno puštanje na slobodu ne treba razmatrati izolovano od njenog šireg konteksta.⁵² Sadržaj svake takve izjave treba da bude potkrijepljen pozitivnim postupcima osuđene osobe koji pokazuju da je ta osoba kritički razmislila o svojim zločinima i da se iskreno kaje.⁵³ Opipljivi dokazi rehabilitacije svakako su suštinski aspekt koji pomaže da se iskreni izrazi kajanja ili žaljenja razlikuju od onih koji su više oportunistički.⁵⁴

36. Prema navodima estonskih vlasti, Krstić u razgovorima sa zatvorskim psihologom priznaje da je počinio zločine i izražava kajanje zbog njih.⁵⁵ Tokom ovih razgovora, Krstić također stalno naglašava da on i njegovi najdraži nikad nisu imali problema s ljudima druge vjeroispovijesti ili nacionalnosti dok su bili u Bosni i Hercegovini, uključujući i one koji su bili pod njegovom komandom.⁵⁶ Estonske vlasti također izvještavaju da Krstić smatra da je ono što se desilo tokom sukoba u Bosni i Hercegovini “greška koja nije smela da se dogodi” i da za to ne treba kriviti Srbe kao naciju već samo određene pojedince koji su je učinili, uključujući i njega samog.⁵⁷

37. Nadalje, estonske vlasti navode da je, prema metodologiji koja se u Estoniji koristi za ocjenu kriminogenih rizika, Krstić ocijenjen kao “izuzetno opasan” zbog velikog broja žrtava i posljedica njegovih zločina.⁵⁸ Prema riječima vlasti, kada se razgovara o ovoj temi, Krstić i dalje priznaje zločine i izražava kajanje, ali isto tako ističe činjenicu da se nalazio daleko od mjesta zločina i nije imao potpuna saznanja o tome šta se dešava.⁵⁹

38. U odgovoru, Krstić tvrdi da njegovi razgovori s estonskim vlastima jasno pokazuju njegovu dosljednost u razumijevanju i prihvatanje sopstvene odgovornosti i kajanje, te potvrđuju da prihvata presude MKSJ-a bez pokušaja da se distancira.⁶⁰ Krstić dalje naglašava da je u brojnim razgovorima sa zatvorskim vlastima u Estoniji, nedvosmisleno izjavio da priznaje svoje zločine i izrazio svoje kajanje i da je razlog što nema informacije o žrtvama genocida čija je sudbina do dan danas nepoznata to što nije bio na mjestu gdje su se zločini dogodili, te stoga nema potpuna saznanja o posljedicama relevantnih događaja.⁶¹ Krstić također potvrđuje da stoji iza tvrdnji koje je iznosio u prošlosti, uključujući jasne izjave u vezi sa svojom odgovornošću i ličnim stavom prema

⁵² Odluka u predmetu *Martić*, par. 53; Odluka u predmetu *Musema*, par 51; Odluka od 15. novembra 2022., par. 61.

⁵³ Odluka u predmetu *Martić*, par. 53; Odluka u predmetu *Musema*, par 51; Odluka od 15. novembra 2022., par. 61.

⁵⁴ Odluka u predmetu *Martić*, par. 53; Odluka u predmetu *Musema*, par 51; Odluka od 15. novembra 2022., par. 61.

⁵⁵ *Note verbale* Estonije, str. 2.

⁵⁶ *Note verbale* Estonije, str. 2.

⁵⁷ *Note verbale* Estonije, str. 2.

⁵⁸ *Note verbale* Estonije, str. 2.

⁵⁹ *Note verbale* Estonije, str. 2.

⁶⁰ Komentari, par. 10, 13.

⁶¹ Komentari, par. 8-9.

događajima za koje je proglašen krivim, te da mu je jako teško da preduzme bilo kakav dodatni korak da me dalje uvjeri da je njegovo kajanje “zaista iskreno”.⁶²

39. Podsjećam da, u februaru 2025., nakon što sam konstatovala da u Krstićevim izjavama kajanja i prihvatanja i dalje nedostaje kritičko razmišljanje o određenim ključnim aspektima, nisam mogla da zaključim da te izjave potpuno obuhvataju njegovo ukupno kažnjivo ponašanje ili da su iskrene, a da nisu motivisane samo njegovim zahtjevom za prijevremeno puštanje na slobodu.⁶³ Na primjer, izgleda da Krstić umanjuje broj ubijenih osoba tokom genocida u Srebrenici i da ne prihvata nedvosmisleno da je on, kao komandant Drinskog korpusa, imao ovlaštenje da spriječi upotrebu ljudstva i sredstava Drinskog korpusa.⁶⁴ Taj stav podriva Krstićeve tvrdnje da u potpunosti prihvata presude koje su mu izrečene i da u potpunosti shvata razmjere zločina za koje je osuđen.⁶⁵ Njegova argumentacija u kontekstu ove Molbe to ne ispravlja.

40. Nadalje, u odluci od 3. februara 2025. zaključila sam da Krstić nije preduzeo konkretne i dokazive radnje da potkrijepi svoje izjave, što je postavilo dodatna pitanja u vezi s njihovom autentičnošću i stepenom do kojeg se na njih može osloniti kao na dokaz njegove rehabilitacije.⁶⁶ Tom prilikom sam imala u vidu kao pozitivno, između ostalog, njegovu podršku rezoluciji Generalne skupštine Ujedinjenih nacija kojom se 11. juli određuje kao Međunarodni dan sjećanja i obilježavanja genocida u Srebrenici 1995. i njegovu molbu da posjeti Potočare nakon puštanja na slobodu “da se pokloni žrtvama i traži oprost”, ukoliko se ja s tim složim i ukoliko to porodice žrtava dozvole.⁶⁷ Istovremeno sam imala u vidu da vrijeme koje je određeno za preduzimanje tih “radnji”, naime, njihovo uključivanje u dopis koji je posebno podnijet kao prilog molbi za prijevremeno puštanje na slobodu baca sumnju na njihovu iskrenost.⁶⁸

41. S tim u vezi, također sam imala u vidu činjenicu da nikad nije otvoreno govorio o obimu informacija koje je eventualno primio ili nije primio u vezi s nestalim posmrtnim ostacima žrtava genocida u Srebrenici, uzimajući u obzir da je razumno zaključiti da je Krstić imao pristup detaljnim informacijama u vezi s operacijama Drinskog korpusa i da je konstatovano da je korpus bio uključen u pogubljenja i pokopavanja.⁶⁹ Krstić u Komentarima tvrdi da je u periodu od 12. do

⁶² Komentari, par. 2-4, 13.

⁶³ Odluka od 3. februara 2025., par. 54.

⁶⁴ Odluka od 3. februara 2025., par. 47-50, 54.

⁶⁵ Odluka od 3. februara 2025., par. 47-50, 54.

⁶⁶ Odluka od 3. februara 2025., par. 54.

⁶⁷ Odluka od 3. februara 2025., par. 52.

⁶⁸ Odluka od 3. februara 2025., par. 52.

⁶⁹ Odluka od 3. februara 2025., par. 53.

26. ili 27. jula 1995. bio raspoređen u Žepi, i, “na žalost” i “uglavnom iz tog razloga” nema informacija o sudbini posmrtnih ostataka nestalih osoba.⁷⁰

42. Doista, Žalbeno vijeće je konstatovalo da je, u vrijeme kada su počela pogubljenja, Krstić bio zauzet pripremama za borbena dejstva kod Žepe i da je od 14. jula 1995. nadalje, lično rukovodio napadom.⁷¹ Međutim, dokazima je također utvrđeno da je Krstić, iako je bio odsutan i zauzet u vojnim operacijama na području Žepe, pratio situaciju u zoni odgovornosti Zvorničke brigade.⁷² Pretresno vijeće je također zaključilo da je Krstić u najmanju ruku morao znati da se u njegovoj zoni odgovornosti vrši masovna operacija ponovnog pokopavanja, iako dostupni dokazi ne ukazuju na direktnu umiješanost Krstića u operacijama ponovnog pokopavanja i prikrivanja.⁷³ Ovaj zaključak nije osporen u žalbenom postupku.⁷⁴ Stoga imam sumnji u to da je Krstić potpuno iskren kada tvrdi da nije imao saznanja o lokacijama masovnih grobnica. U svakom slučaju, bez obzira na to koliko ima ličnih saznanja u vezi s lokacijama masovnih grobnica, smatram da je šteta što se Krstić nije dalje bavio ovim pitanjem. Kada se uzme u obzir umiješanost ljudstva kojim je on komandovao u pogubljenjima i pokopavanjima nakon pada Srebrenice, sasvim je razumno vjerovati da on, u najmanju ruku, ima barem neke informacije koje identifikuju ili mogu dovesti do identifikovanja onih koji znaju lokacije masovnih grobnica ili gdje bi se takve informacije možda čuvale i gdje bi se danas moglo doći do njih. Uzimajući u obzir značaj ovog pitanja za porodice žrtava genocida u Srebrenici, svako dodatno pojašnjenje bilo bi solidan pokazatelj Krstićevog poštovanja prema njima i konkretna radnja koja može da ukaže na napredak u njegovom procesu rehabilitacije.

43. Što se tiče procjene estonskih vlasti da je Krstić “veoma opasan”, imam u vidu da je procjena kriminogenih faktora u slučajevima najtežih međunarodnih zločina u mnogim aspektima jedinstvena i da su druge države u kojima se izvršavaju kazne ocijenile da je kod osoba osuđenih za takve zločine rizik nizak upravo zbog specifičnog konteksta u kojem su počinjeni, umjesto da se fokusira isključivo na broj žrtava i posljedice tih zločina. Imam u vidu da je Krstić, uprkos tome što je okarakterisan kao “veoma opasan”, nastavio da priznaje svoje zločine i da izražava kajanje kada

⁷⁰ Komentari, par. 9.

⁷¹ Drugostepena presuda, par. 135.

⁷² Drugostepena presuda, par. 111. (gdje je Žalbeno vijeće konstatovalo da su izvještaji koje je primao pružali informacije u vezi s borbenim dejstvima).

⁷³ Prvostepena presuda, par. 414-415, 476. V. također Prvostepena presuda, par. 257, 261, 455 (gdje je Pretresno vijeće zaključilo da se, iako nije moglo da utvrdi van razumne sumnje da su jedinice Drinskog korpusa bile angažovane u ponovnom pokopavanju tijela početkom jeseni 1995., uvjerilo da je Drinski korpus, uzimajući u obzir razmjere operacije i činjenicu da je u cijelosti obavljena u njegovoj zoni odgovornosti, u najmanju ruku morao znati da se ova aktivnost odvija).

⁷⁴ Up. Drugostepena presuda, par. 120 (gdje Žalbeno vijeće nije pronašlo dokaze da je pukovnik Vidoje Blagojević, jedan od Krstićevih podređenih, obavijestio Krstića o jednoj konkretnoj operaciji ponovnog pokopavanja).

govori o njima i o žrtvama. Svakako, razgovori sa zatvorskim vlastima obavljaju se u okruženju u kojem je osuđena osoba svjesna da njene izjave mogu biti razmatrane u kontekstu prijevremenog puštanja na slobodu i da to može stvoriti podsticaj da se izrazi kajanje čak i kad je neiskreno. Ipak, primjećujem da je Krstić dao slične izjave u Ličnoj izjavi iz 2024., prije nego što je prebačen u Estoniju. U ocjenjivanju Krstićeve rehabilitacije, također sam svjesna činjenice da zbog jezičkih prepreka, estonskim vlastima nije moguće s njim provoditi programe resocijalizacije.⁷⁵

44. Krstić je počeo kritički da razmišlja o svojim zločinima tokom boravka u zatvoru u Poljskoj⁷⁶ i od tada je postigao napredak koji je vrijedan pohvale. Međutim, podsjećam da, što je kašnivo ponašanje o kojem je riječ bilo teže, to je više potrebno da pokazivanje rehabilitacije bude što uvjerljivije.⁷⁷ Cijenim Krstićev stav da nastavlja da podržava svoje tvrdnje o prihvatanju i kajanju. Međutim, njegov propust da se bavi nekim ključnim aspektima osuđujućih presuda koje su mu izrečene i da pruži korisne informacije koje bi mogle pomoći da se identifikuju lokacije masovnih grobnica, uprkos učešću jedinica pod njegovom komandom u relevantnim događajima, navodi me na zaključak da Krstić nije pokazao da je dosegao viši prag koji je potreban za zločine tolike težine kao što su oni za koje je osuđen.

(c) Mentalno stanje i izgledi za uspješnu reintegraciju u društvo

45. Zatvorsko psihijatrijsko i medicinsko osoblje Krstiću je dijagnosticiralo [REDIGOVANO].⁷⁸ Drugi srpski zatvorenici također izjavljuju da [REDIGOVANO].⁷⁹ Sam Krstić to poriče, ali je jednom prilikom izrazio [REDIGOVANO].⁸⁰ Krstić također prijavljuje padove u raspoloženju, pokazuje “veliku zabrinutost za [REDIGOVANO]” i, prema zatvorskim vlastima, izgleda povučeno i povremeno je kontakt s njim prilično zvaničan.⁸¹ U nekoliko navrata prioritet se morao dati liječenju njegovog fizičkog bola, što je onemogućilo [REDIGOVANO].⁸² Vlasti preporučuju da [REDIGOVANO] nastavi ako je moguće i uvede neka izvodljiva aktivnost da se Krstić aktivira.⁸³

⁷⁵ *Note verbale* Estonije, str. 2-3.

⁷⁶ V. Odluka od 15. novembra 2022., par. 59.

⁷⁷ Odluka u predmetu Martić, par. 34; Odluka u predmetu *Musema*, par. 30; *Tužilac protiv Radivoja Miletića*, predmet br. MICT-15-85-ES.5, Odluka u vezi s prijevremenim puštanjem na slobodu Radivoja Miletića, 5. maj 2021. (javno redigovano), par. 39.

⁷⁸ *Note verbale* Estonije, str.2-3.

⁷⁹ *Note verbale* Estonije, str. 3.

⁸⁰ *Note verbale* Estonije, str. 3.

⁸¹ *Note verbale* Estonije, str. 2-3.

⁸² *Note verbale* Estonije, str. 3.

⁸³ *Note verbale* Estonije, str. 3.

46. Pored toga, Krstić održava dobar kontakt sa kćerkom i zetom putem telefona, dopisivanja, kratkotrajnih posjeta i video-konferencijskih poziva. Konkretno, otkako je prebačen u Estoniju, kćerka i zet mogli su da ga posjete dva puta po četiri dana zaredom, a ranije tehničke poteškoće s video-pozivima sada su riješene.⁸⁴ Ni Krstić ni estonske vlasti ne ukazuju na to da je njegovo prilagođavanje novom zatvoru imalo negativan uticaj na njega niti, uopštenije, bilo kakvu posljedicu za ocjenjivanje faktora relevantnih za razmatranje Molbe. U stvari, estonske vlasti navode da novi zatvor ima mnogo bolju pristupačnost u poređenju s prethodnom ustanovom, što olakšava posjete.⁸⁵

47. Informacije koje su mi predložene pokazuju da bi Krstić, ukoliko bude pušten na slobodu, imao resurse koji bi mu pomogli da se reintegriše u društvo. Iako ti elementi sami po sebi ne pokazuju rehabilitaciju, smatram da zaslužuju pozitivnu težinu u razmatranju njegove rehabilitacije.

(d) Ukupna ocjena

48. Kao što je navedeno gore u tekstu, Krstićevo vladanje u zatvoru je dosljedno vrlo dobro u više država izvršenja kazne i u PJUN-u. Pored toga, dostupne informacije ukazuju na to da bi imao potrebne resurse koji bi mu pomogli da se reintegriše u društvo ukoliko bude pušten na slobodu. Krstić također već duže vrijeme kritički razmišlja o svojim zločinima.⁸⁶ Međutim, mišljenja sam da Krstić još uvijek nije pokazao rehabilitaciju srazmjernu težini svog kažnjivog ponašanja.

C. Ostali faktori

1. Uticaj na žrtve i svjedoke

49. Svih pet udruženja žrtava koja su dostavila svoja mišljenja u vezi s Molbom oštro se protive prijevremenom puštanju Krstića na slobodu.⁸⁷ Tri udruženja konkretno dovode u pitanje iskrenost Krstićevog kajanja, tvrdeći da istinska rehabilitacija zahtijeva saradnju s vlastima pružanjem informacija u vezi s događajima u kojima je učestvovao, uključujući i otkrivanje lokacija masovnih grobnica.⁸⁸

⁸⁴ *Note verbale* Estonije, str. 2.

⁸⁵ *Note verbale* Estonije od 16. marta 2026., str. 2.

⁸⁶ V. Odluka od 15. novembra 2022., par. 59.

⁸⁷ *E-mail poruka* Udruženja "Žene Srebrenice"; Dopis Udruženja "Žena-žrtva rata", str. 3; Dopis Udruženja "Majke enklave Srebrenica i Žepa"; Dopis Udruženja žrtava i svjedoka genocida, str. 1; dopis Udruženja "Žene Podrinja – Bratunac", str. 1.

⁸⁸ Dopis "Udruženja Majke enklave Srebrenica i Žepa", str. 1; Dopis Udruženja žrtava i svjedoka genocida, str. 1; Dopis "Udruženja Žene Podrinja – Bratunac", str. 1-2 (koji, između ostalog, sadrži spisak konkretnih pitanja na koja žele da im Krstić detaljno odgovori).

50. Pored toga, Udruženje “Žena - žrtva rata” Sarajevo navodi da je Krstić bio “jedan od glavnih ljudi Glavnog Štaba Vojske Republike Srpske” i tvrdi da sama činjenica da je ispunio uslove za prijevremeno puštanje na slobodu u skladu sa zakonom Estonije “ni u kom slučaju” ne smije činiti osnov za njegovo prijevremeno puštanje na slobodu, s obzirom na to da Estonija nije povezana sa zločinima za koje je on osuđen i da se tim zločinima ne može pridati ista težina kao zločinima za koje su osuđeni estonski državljani koji se nalaze u zatvorima.⁸⁹ Udruženje Pokret “Majki enklave Srebrenica i Žepa” također ističe težinu zločina za koje je Krstić osuđen.⁹⁰

51. Osim toga, Udruženje građana “Žene Srebrenice” navodi da je Krstić “nanio doživotnu duševnu bol i patnju [porodicama žrtava]” i da mu nikad neće zaboraviti ni oprostiti za ono što je učinio,⁹¹ dok Udruženje “Žena - žrtva rata” Sarajevo ukazuje na dodatnu traumatizaciju koju bi prijevremeno puštanje Krstića na slobodu izazvalo kod žrtava.⁹² Isto tako, udruženje Pokret “Majke enklave Srebrenice i Žepe” navodi da bi “povratak Krstića na slobodu izazvao [...] duboku uznemirenost među preživjelim i povratnicima u istočnu Bosnu” i nadalje ukazuje na činjenicu da bi njegovo puštanje na slobodu dok je Sud Bosne i Hercegovine nedavno potvrdio novu optužnicu protiv njega bilo “pravno neutemeljeno i opasno”.⁹³

52. Krstić nema primjedbi na mišljenja koja dijele udruženja žrtava.⁹⁴

2. Zdravstveno stanje osuđene osobe

53. U ranijim odlukama uzimano je u obzir zdravstveno stanje osuđene osobe u kontekstu molbe za prijevremeno puštanje na slobodu.⁹⁵ Konkretno, primjećujem da zdravstveno stanje osuđene osobe mora biti uzeto u obzir kada je zbog ozbiljnosti tog zdravstvenog stanja daljnji boravak osuđene osobe u zatvoru neprimjeren.⁹⁶

⁸⁹ Dopis Udruženja “Žena-žrtva rata“, str. 2-3.

⁹⁰ Dopis Udruženja “Majke enklave Srebrenica i Žepa“, str. 1.

⁹¹ Email poruka Udruženja “Žene Srebrenice“.

⁹² Dopis Udruženja “Žena-žrtva rata“, str. 3..

⁹³ Dopis Udruženja “Majke enklave Srebrenica i Žepa“, str. 1.

⁹⁴ Komentari, par. 5.

⁹⁵ Odluka u predmetu *Martić*, par. 74; Odluka u predmetu *Musema*, par. 72, *Tužilac protiv Paula Bisengimane*, predmet br. MICT-12-07, Odluka predsjednika u vezi s prijevremenim puštanjem na slobodu Paula Bisengimane i po Zahtjevu za podnošenje javne redigovane molbe, 11. decembar 2012. (javno redigovano), par. 32.

⁹⁶ Odluka u predmetu *Martić*, par. 74; Odluka u predmetu *Musema*, par. 72; *Tužilac protiv Ljubiše Beare*, predmet br. MICT-15-85-ES.3, Javna redigovana verzija Odluke predsjednika u vezi s prijevremenim puštanjem na slobodu Ljubiše Beare od 7. februara 2017., 16. juni 2017., par. 47-49.

54. Estonske vlasti navode nekoliko zdravstvenih stanja od koji Krstić pati, među kojima su: traumatska amputacija desne noge u decembru 1994., [REDIGOVANO].⁹⁷

55. Krstić naglašava da se u *Note verbale* Estonije detaljno navodi “cijeli niz ozbiljnih zdravstvenih problema” s kojima se on suočava, što, po njegovom mišljenju, predstavlja “bitan i jak argument u prilog pozitivnoj odluci o prijevremenom puštanju na slobodu”.⁹⁸ Krstić također navodi da je izdržao 27,5 godina kazne kao osoba s teškim invaliditetom i da bi odluka o prijevremenom puštanju na slobodu trebala činiti razliku između zatvorske kazne ograničenog trajanja i kazne doživotnog zatvora.⁹⁹

56. Jasno je da Krstić pati od više zdravstvenih problema koji utiču na [REDIGOVANO]. Ipak, u informacijama koje su mi predočene nema ničeg što ukazuje na to da oni dosežu nivo uvjerljivih humanitarnih razloga koji bi činili daljnji boravak u zatvoru neprimjerenim.

3. Konsultacije

57. Prilikom donošenja odluke o tome da li da odobrim Molbu, konsultovala sam se s još dvoje sudija Mehanizma, u skladu s pravilom 150 Pravilnika i paragrafom 16 Uputstva.¹⁰⁰ Sudija Rosa se slaže da velika težina njegovog kašnjenog ponašanja i to što ne pokazuje rehabilitaciju srazmjernu težini tog kašnjenog ponašanja pretežu protiv prijevremenog puštanja na slobodu, i pored toga što postoje faktori koji mu idu u prilog. Sudija Park ne izražava mišljenje o tome da li Molbu treba odobriti ili odbiti. Iako ukazuje na značajnu težinu Krstićevih zločina, on također tvrdi da se, u mjeri u kojoj je težina zločina osuđene osobe toliko ozbiljna da prag ispunjenja uslova za prijevremeno puštanje na slobodu treba biti viši od izdržavanja dvije trećine kazne, to treba jasno artikulirati kako bi se ojačala pravičnost i pravna sigurnost. Sudija Park također upozorava na zahtijevanje visokog stepena prihvatanja odgovornosti i kajanja, što je ocijenjeno tokom osnovnog postupka. Po njegovom mišljenju, naglasak na ovom faktoru nosi rizik od ponovnog preispitivanja elementa koji se već odražava u izrečenoj kazni i može dovesti do percepcije da se izrazi kajanja neposredno nameću kao odlučujući preduslov za odobrenje puštanja na slobodu.

58. Zahvalna sam kolegama na izraženim stavovima u vezi s ovim pitanjima i uzela sam ih u obzir prilikom konačnog ocjenjivanja Molbe. Pažljivo sam razmotrila mišljenja sudije Parka u

⁹⁷ *Note verbale* Estonije, str. 2. V. također *Note verbale* Estonije, str. 1 (gdje vlasti Estonije tvrde da zatvorska uprava nije sigurna da li Krstić umanjuje ozbiljnost svojih problema, čime se otežava procjenjivanje njegovih zdravstvenih tegoba).

⁹⁸ Komentari, par. 7.

⁹⁹ Komentari, par. 13-14.

¹⁰⁰ V. gore, par. 13.

kojima ističe vrijeme koje je Krstić već izdržao u zatvoru kao faktor koji zaslužuje ozbiljno razmatranje i njegovu zabrinutost zbog pretjeranog oslanjanja na izraze kajanja prilikom razmatranja Molbe. Slažem se sa sudijom Parkom da nijedan faktor nije, niti treba da bude, taj koji će odrediti da li osuđena osoba treba da bude prijevremeno puštena na slobodu i da je, umjesto toga, sveobuhvatno razmatranje svih relevantnih faktora navedenih u pravilu 151 Pravilnika ono što je odlučujuće. Isto tako, pridržavam se opšte prihvaćenih načela da prolazak vremena sam po sebi ne može da predstavlja dovoljan osnov za prijevremeno puštanje na slobodu i da je, što je kažnjivo ponašanje o kojem je riječ bilo teže, to više potrebno da pokazivanje rehabilitacije bude što uvjerljivije.¹⁰¹ Shodno tome, za veoma teške zločine, kao za zločine koji se odnose na genocid u Srebrenici, prag za pokazivanje rehabilitacije je visok. S tim u vezi, Krstićeve izjave kajanja su upečatljive. Ali isto tako upečatljivo je i odsustvo jasnog i uvjerljivog pokazivanja da se Krstić u potpunosti posvetio razmišljanju o određenim ključnim aspektima osuđujućih presuda koje su mu izrečene i da je pružio bilo kakve informacije koje bi pomogle u identifikovanju lokacija nestalih posmrtnih ostataka nakon genocida u Srebrenici. Također smatram da se rehabilitacija u fazi izdržavanja kazne, kada je krivična odgovornost osuđene osobe pravosnažno utvrđena, ne samo razlikuje od ocjenjivanja otežavajućih i olakšavajućih okolnosti u fazi odmjeravanja kazne, već je i faktor kojem se mora posvetiti dovoljno pažnje prilikom odlučivanja po molbama za prijevremeno puštanje na slobodu.

V. ZAKLJUČAK

59. Iako Krstić ispunjava uslove za razmatranje molbe za prijevremeno puštanje na slobodu, mišljenja sam da Molbu treba odbiti. Velika težina njegovih zločina snažno govori protiv toga da mu se odobri prijevremeno puštanje na slobodu, a Krstić još nije pokazao rehabilitaciju koja je srazmjerna težini njegovog kažnjivog ponašanja. Napominjem, međutim, nekoliko bitnih pokazatelja njegovog napretka ka postizanju ovog standarda rehabilitacije, uključujući i to što je javno podržao usvajanje rezolucije Generalne skupštine Ujedinjenih nacija kojom se određuje međunarodni dan sjećanja na genocid u Srebrenici 1995., uprkos zvaničnom stavu Srbije u vezi s rezolucijom te to što i dalje prihvata svoju ličnu ulogu i odgovornost za zločine za koje je osuđen, čak i nakon značajnog medijskog izvještavanja o njegovoj Ličnoj izjavi iz 2024. Podstičem Krstića da i dalje razmišlja o događajima koji su povezani s njegovim osuđujućim presudama, njegovim postupcima ili izostankom istih i da detaljno razmotri da li postoje eventualne informacije koje bi mogao da pruži, a koje bi pomogle u nacionalnim krivičnim postupcima ili identifikovanju lokacija

¹⁰¹ V. gore, par. 22, 44.

nestalih posmrtnih ostataka. Na kraju, nisu mi predloženi dokazi koji pokazuju da postoje uvjerljivi humanitarni razlozi koji bi prevladali ovu negativnu ocjenu.

VI. DISPOZITIV

60. Iz gore navedenih razloga i na osnovu člana 26 Statuta i pravila 150 i 151 Pravilnika, ovim **ODBIJAM** Molbu.

61. Sekretar se **UPUĆUJE** da Tužilaštvu dostavi javnu redigovanu verziju ove odluke što je prije moguće.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu je mjerodavna verzija na engleskom.

Dana 6. jula 2026.,
U Haagu,
Nizozemska.

/potpis na originalu/
sudija Graciela Gatti Santana
predsjednica

[pečat Mehanizma]